

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

س ۱۳۳۰

آبونه شرائطی : هر ر
 ایچون سنه لکی (۲۷۵)
 آلتی آیانی (۱۵۰)

نسخه سی ۵ غروشد .
 ایکی نسخه برآراده
 (۱۰) غروشد
 سنه لکی ۵۲ نسخه در .

اداره خانه : باب عالی جاده سنده
 رشید افندی خائنده

اخطرات
 آبونه بدلی پشیندر .

مسئله موافق آثار مع المثنوی
 قبول اولنور . درج ایدله بن
 یازیلر اعاده اولنماز .

آدرس تبدیلنده آریجه
 غروش کوندرملیدر .

مکتوبلرک امضاری واضح
 و اوقوناقلی اولسی و آبونه
 صره نومروسی محتوی
 بولونمسی لازمدر

ممالک اجنبیه ایچون آبونه
 اولانلرک آدرسلرینک
 فرانسزجه یازلمسی رجا اولنور .

یاره کوندرلدیکی زمان نهیه
 دائر اولدینی بیلدیرلمسی
 رجا اولنور

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

صاحب و مدیر
 اشرف ادیب

باش محرر
 محمد عاکف

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

محترم اسماعیل حق بیك أفندینك یكی (علم كلام) نامیله یازمیش و طبع ایتمه بزمکده بولونمیش اولدقلری اثر حقیقده کی بیانلری کمال حیرت و تأمله او قودم . آشاغیده یازاجم سوزلردن بو حیرت و تأسفمک سببلی آ کلاشیله جقدن .

شیخ الاسلام موسی کاظم أفندی زماننده ، « رسمی بر علم كلام » یازیلق ایچونده بعض تشبیهلرده بولونمیش ایدی . بویله بر کتابک بین-الاسلام یکیدن احتراصلر و تفرقه لر چیقاراجغی و خلقی مختلف مذهبله تابع اولان بر مملکتده حکومتک هر هانکی بر فرقنک اعتقادینی ترجیح والنزاهه و دیگرینی تضلیل و نفیقه قیام ایتمه سیندن نه کی فالقلر وجوده کله بیله جکیفی دوشونمیش و أفندی مرحومه یازدیغیم بر مکتوبده بویله بر شیدن و از کچمه-ینی رحا ایتمشدم . « رسمی علم كلام » ، بو کون بیك محترم و قدیم دوستم ، استاد من اسماعیل حق بیك افندینک یازدیقلری « یکی علم كلام » ، نسبتله داها آز تهلکلی اولاجقدی . بویکی اثر ، بزى ابدیا اوزاقلاشمش اولدیغیمزى ظن ایتمیکمز جدلیات کلامیه و مناقشات لفظیه بی عالم اسلامده یکیدن او یاندیرمیش اولاجقدر . بو علمک مسلمانلقدنه نه زمان و ناصل میدانه چیقدیغی دوشونه جک اولورساق ، اوزمان اونک فائده لری و یامضرتلری تمامیله آ کلاسه بیلیر و بونک ایچونده یینه استادک « محصل الکلام والحکمة » عنوانی ائرندن استشهاد ایده بیلیرز « کلامیات » تمیرایدیلان فلسفه دینه ، سلطه دینه بی حجازدن عراقه کتیرمک ایستین و بر ایکیسی مستنا اولوق اوزره ، دوره حکومتلری مسلمانانق ایچون باعث سفالت و ضلالت اولان عباسی خلیفه لری زماننده وجود بولمشدی . وحدته و توحید و اتحاد مستند بر دین و شریعت اولان مسلمانانی پارچالایان و اورتایه مذهب و اعتقاد اختلافلری چقاروب بو کوه قدر دوام ایدن تردی اسلامی احداث ایدن اولر ایدی . اسماعیل حق بیك افندی بحث ایتمیکمز ائرلنده بو علمک أشهر مباحثی کلام یعنی قرآنک مخلوق و غیر مخلوق اولماسی مسأله سیدر [محصل الکلام والحکمة صحیفه ۳۰] بو تور یورلر . اورتایه بویله بر مسأله چیقاران و بویوزدن مسلمانلری بر برینه دوشورن بر خلیفه عباسی ایدی . بو آداملر هر شیدن اول حجازک تفوق دینیسی محالتمک ایسته یورلر و بونک ایچون دائما یکی یکی چاره لر آرابورلردی . دیگر طرفدن « قادیسه » مغلوبیتک آجیسنی چیقارمق و عربلرک اللرینده قرین انقراض اولان ایران سلطنت و مدینتک انتقامی آلق ایستین ایران متفکرلری و وطن پرورلری بویله بر جریاندن استفاده ایتمک یوللری بولدیلر . یینه عباسیلرک همتلریله و شبهه سز بر سوء فکر و نیتله یونا نجه دن عربجه به ترجمه ای دیلان فلسفه کتابلرینده کی مباحث امداده یتشدی و عقلا مستبعد عدایدیلان احکام قرآنیه و دینه نک تأویلی امکانی حصوله کلدی و مسلمانانق ایله هیچ بر علاقه و مناسبتی اولمایان نظر به لردن دینده بحثلر کورمه به باشلادی .

ایران مملکتی مسلمانلرک بد ظفرینه دوشورن (قادیسه) محازبه سی ایران خلقک بشارت نجاتی ایدی . ناصیلکه (یرموک) و (اجنادین) محازبه لری ده سوریه لیلر ، روملر و مصر لیلر ایچون عینی ماهیتی حازدی . زردشتیلرک آن بآن قتل عامه دوچار ایتمکلی موسویلرله ، بر بر اللرینه دوشوردکلی خریستیانلر ، دستور دینیسی انسانلرک قرده شلکی اولان حضرت پیغمبرک ادارسی ایرانده تأسس ایتمه سربست نفس آلمشلر و هر یرده اهالی مسلمانلری رها کار صفیله استقبال ایتمشلردی . شوراده ، بوراده اجرا اولونان مقاومتلر ایسه محضایران اریستوقراتلیغه رجال دینی طرفدن اجرا اولونیوردی . زردشتیلک بو یونوریفی آلتنده پاشایان خاق ایله عمومیتله عمله صنفلی فاتحیلرک طرفه کچمشدی . بسیط بر حقیقت ابدیه نک قبولی اولری رها کارلرینک سوبه سبه یوکسایتمشدی .

ناقلی

عمر رضا

یکی علم كلام

یازیلما می ، یازیلما می ؟

سیل الرشدک ۵۲۸ نجی نسخه سی استاد محترم از میرلی اسماعیل حق بیك افندینک تألیف و طبع ایتمکده اولدقلری (یکی علم كلام) حقیقده استاد مشارالیه ایله وقوع بولان بر ملا قاعزی احتوا ایتمکده ایدی . اسماعیل حق بیك افندی بیاناتنده « علم كلامک مبادیسی و وسائلی احتیاج عصره کوره ده کیشیر ، خصم باشقه لاشدغه ، معاند ده کیشدکه علم كلامک صورت مدافعه سی ده باشقه لاشیر . آنجق علم كلامک مقاصدی اصلا ده کیشم ، عقائد اصلیة اسلامیه تبدلن مصوندر » دیدکدن صوکره یکی بر علم کلامه احتیاج اولدیغی ایضاح ایدرک علم کلامک دائرة شمولته آلدینی فلسفه نک اوج عصردن بری منقرض اولدیغی ، یرینه یکی بر فلسفه نک اقامه اولوندیغی ، بناء علیه علم کلامک ده یکی بر شکل اکتساب ایتمه سی طبیعی بولوندیغی بیان ایله مشلردی . اسماعیل حق بیك افندی (یکی علم كلام) ک طرز تخریرندن بحث بیورده رق « هر کسک قورقدیغی اسقولاستیک مدافعاتی قالدیرمیش ، یرینه مه تود دائره سنده مدافعه اقامه ایله مش ، فلسفه حاضره ایله لزومی درجه سنده برابر کیتمش ، هم منطق صوری بی ، هم منطق مادی بی النده طوتمش » اولدیغی سویله مشلردی . طبیعی استاد محترمک بیاناتی بوجه تفصیل او قومق ایستین قارلر منر سیل الرشدک مذکور صایسته مراجعت ایده بیلیر .

فاضل محترم شیخ حسن فانی حضرتلری استاد محترمه جواب و یرمکده و یکی علم کلامک یازیلوب یازیلما می مسئله سنی موضوع بحث ایتمکده در . کوندریلان مقاله بی عیناً درج ایدیورز .

بو مهم مناظره بی قارلر منرک دقتله تعقیب ایده رک استفاده ایده جکلی طبیعیدر .

سیل الرشد هریده اسلامیه سینه

معزز و محترم استاد ،

« سیل الرشد » ک ۱۶ مایس ۱۳۴۹ تاریخلی نسخه سنده ، فاضل

نعمان بن ثابت، شافعی و احمد بن حنبل کی ائمہ دینک - رضوان اللہ علیہم اجمعین - کلام و کلامیات حقیقہ کی حکم و قناعتی دہ جالب اعتبار اولیٰ لازم کلیر . ائیدی ، دین اماملربنک علم توحید ، نامی آئندہ تدوین ایتش اولدقلری علم عقائد ، مسلمانلر ایچون کافیدر . علم کلام ، عنوانیلہ عقائد اهل بدعتدن ، بوکون نام و نشانلری قالمایان مذہب باطلہ و فرق ضالہ دن بختہ کیریشمک و یکی برعام کلام یازمق ایچون دہ پروبایلیم ، پوزیتویزم ، ماندریبالیم ، دوغما تیزم ... کبی ایمان اسلام ایله هیج برمناسبتی اولمایان نظریات فلسفیہ بی عقائد اسلامیہ صوقق فاندسزدر . فاذا بعدالحق الا الضلال .

بزم اعتقاد مزجہ ملککتک وبالخاصہ کنجکلک محتاج اولدینی کتاب برعلم حالدر . عقائد دینیہ بی وضع الہیہ و سنت رسوله کوره تدوین ایده جک بویله برآز ، برمسلمانک الہیہ ، کندی نفسینہ و انسانلره قارشئ مکلف اولدینی فرائض دینیہ و وجائب اجتماعیہ و وظائف اخلاقیہ بی جامع اولیٰ و هدایت و ضلالت یوللرینی أدله قرآنیہ سیلہ بیلدیرمک لازم کلیر . کلامیاتک یکیدن احیاسی املی ، محترم استاد مزہ عطفاً باعث حیرت و نتیجہ اعتباریلده موجب ناسفدر .

ایمان و اسلام ، جدلیات کلامیہ نک دکیل ، حقک فضل واحسانی و اثر هداسیدر . یهدی الله لنوره من یشاء (سورہ توبہ)

باقی اخلاص و حرمت .

بکاربکی - ۲۵ مایس ۱۳۳۹ . شیخ محسن فانی الظاہری

جمع قرآن

۲

وحی فانی :

طرف سامی رسالتپناھیدن بر طاقم اصحاب کرام دہ وحی کاتبکی خدمت مبعجلہ سیلہ ترفیہ بیورلمشدی . آنلرده اوراق و صحائف اوزرینہ ، حیانا دہ دری و خورما اغاجندن معمول لوحلرہ قرآن کریمی بازارلردی . قرآن کریمک کتابت و تحریرینہ اصحاب کرام دہ بک زیادہ اشتیاق کورترردی . حق مکہ مکرمہ دہ ابتدای اسلام دہ قریش طرفندن واقع اولان تصدیقہ رغماً اولرده خفیا اجتماع ایده رک قرآن مبین مدارسہ و مکاتبہ ایلملری بو آرزونک نہ درجہ لردہ حرارتلی اولدینی واضحاً کورتر . حضرت عمرک اسلامی دہ همشیرہ و همشیرہ زادہ سنک بویله تعلیم و تعلم قرآن ایله مشغول اولدقلری بر صرہ دہ اوزرلرینہ وارمسی و کندی ضبط اید میوب جاذبہ قرآنہ طوتیلیمتی نتیجہ بیدر .

ایشته ، علم کلام ، بودورک آئیدر . دینک بسیط و سادہ اعتقادلرینہ مقابل منطقتک و یونان فلسفہ سینک باش دوندوریمی و کوز قاراردیمی فکری و نظریہ لری ایله ری سورولدی و عقلاء سبہ یونانیہ دن اریستو «آرسطو و آرسططالیس» نامیلہ و معلم اول عنوانیلہ حریم اسلامه صوقولدی . پلاتون «افلاطون الہی» ، آگیلدی و جالینوسہ امام صفتی اضافه ایدلدی . حق آرسطونک بر پیغامبر اولدینی و قومینک اونک رسالتینی تصدیق ایتہ دیکلرینہ داز بریرده بر حدیث بیله کوردیکمی خاطر لایورم ، کہ شہ سز موضوعدر . بوغفتلر و ضلالتلر یوزندن کلام و عقائد کتابلری مشائیہ ، اشراقیہ ، رواقیہ ، عندیہ و عنادیہ ... کبی مذہب فلسفیہ ایله طولدی و هدایت اسلام و دین ایله هیج برعلاقہ سی بولونمایان بوجولیاتدن و سفسطہ لردن مسلمانلری قور تارمق قابل اولمادی . بوکون کلام ، تعبیرونک منشائی بیله بو علمک (?) زودن میدانہ چیقیدینی کورترمیہ کافیدر . استادک مساعده لرینہ مغروراً عرض ایده میم ، کہ کلام ، تعبری ظن ایدیلدیکی کبی - الکلام فی کذا - بیانلرندن دہ کیل ، برلفظ یونانی اولان «لوغوس» کلمہ سندن آئینمشدر و تمامیلہ بونک لفظاً و معنأ مقابلیدر .

بکرمینچی عصر مدنیتدہ مسلمانلری وحدت دینیہ و اعتقادیلہ اطرافیندہ طولیلامق بر فریضہ در و بواجتاج بوکون هر طرفدہ حس ایدیلکدہ در . «فقہ» ، «علم اصول فقہ» ، «تفسیر و علم اصول تفسیر» کبی اسلامی علملر طورورکن و قرآن مبینک احتیاجات عصریہ بی موافق بر تفسیر و یا ترجمہ سی بیله هنوز یاپیلماش اپکن ، ظلام تاریخہ قاریشان اختلافات مذہبیہ و جدلیات کلامیہ بی یکیدن احیا ایتک و فقط بودفہ معلم اولرہ ، افلاطون الہیلرہ ، امام جالینوسلر دہ فر فریوسلرہ ... مقابل لوقہ ، ماله برانشہ ، قانتہ ، ددقارته ، اوکوست قونته ، داها بیلیم کیملرہ باش و وومق و بو یابانچیلری حریم اسلامه آلمق ... لزومسز و فاندسزدر . دین مبین اسلامک غربک نظریات فلسفیہ سیلہ محتاج ناید و تحکیم بر عقیدہ سی یوقدر . دیگر طرفدن دہ ، نصوص قرآنیہ بی تاویلہ و حتی بعضاً تمامیلہ رده راجع اولان آیات حق رأی و نظره تابع بولوندوروب بونی دہ کتاب و سنتہ ترجیح ایدهن بر علم کلامک مسلمانلر دہ بریری اولاماز .

مبنای علم کلام ، کلامیونک تعریفلرینہ کوره ، عالم ایله صانع عالمه استدلال ایسه ، شناسی :

وارلن بیلہ نہ حاجت کرہ عالم ایله
یت اثباتہ خلق ایلدیکی ذره بیله

سوزلریله بوتون بو علمی اک محسوس و معقول بر طرز دہ خلاصہ ایتمشدی .